ଧୃଷ୍ଟକେତୁଶ୍ଚେକିତାନଃ କାଶିରାଜଶ୍ଚ ବୀର୍ଯ୍ୟବାନ୍ ।
ପୁରୁଜିତ୍କୁନ୍ତିଭୋଜଶ୍ଚ ଶୈବ୍ୟଶ୍ଚ ନରପୁଙ୍ଗବଃ ॥

ସକାଳ

ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ

ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଦୂଷିତ । ଏଭଳି କଥା ଜଣାପଡ଼ିଛି ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିବା ତଥ୍ୟାବଳୀରୁ । ସେଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀର ବାୟୁ ଶରୀର ଲାଗି ସବୁଠାରୁ କ୍ଷତିକାରକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିଛି । ପୃଥିବୀର ୯୧ଟି ଦେଶର ୧୬୦୦ଟି ସହରର ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣର ମାତ୍ରା ଉପରେ ଯେଉଁ ରିପୋର୍ଟ 'ହୁ' ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି ତହିଁରେ ଦିଲ୍ଲୀର ସ୍ଥିତି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ିଛି । ସେଥିରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଦିଲ୍ଲୀର ବାୟୁରେ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ କଣିକା ପିଏମ୍ ୨.୫ର ସ୍ତର ହେଉଛି ପ୍ରତି ଘନ ମିଟରରେ ୧୫୩ ମାଇକ୍ରୋଗ୍ରାମ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ନିର୍ମଳ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳର ଯେଉଁ ମାନକ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ତାହା ହେଲା ପ୍ରତି ଘନମିଟର ବାୟୁରେ ୧୦ ମାଇକ୍ରୋଗ୍ରାମ୍ । ଏହି ସ୍ତର ରହିଲେ ତାହା ସେଇ ଅଞ୍ଚଳରେ ବସବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପ୍ରତିକୂଳ ହେବନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଯେଉଁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଏସୀୟ ସହରରେ ଏଇ ସୂକ୍ଷ୍ମ କଣିକା ବା ପିଏମ୍ ୨.୫ ସ୍ତର ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ମାନକ ଠାରୁ ଅଧିକ ଅଛି ସେ ସହରଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ ବେଜିଂ, ସାଂଘାଇ ଓ କରାଚି । ଏ ତିନି ସହରରେ ଏହାର ସ୍ତର ଯଥାକ୍ରମେ ପ୍ରତି ଘନମିଟର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ୫୬, ୩୬ ଓ ୧୧୬ ମାଇକ୍ରୋଗ୍ରାମ । ତେବେ ଭାରତ ତୁଳନାରେ ଚୀନର ଦୁଇଟି ଯାକ ସହରରେ ଏହି ସୂକ୍ଷ୍ମ କଣିକାର ସ୍ତର ବହୁତ କମ୍ । ସେମିତି ପିଏମ୍ ୧୦ ବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼ କଣିକାର ସ୍ତରରେ ବି ଦିଲ୍ଲୀ ସବୁଠାରୁ ଆଗୁଆ । ଆମ ରାଜଧାନୀ ସହରରେ ଏହାର ସ୍ତର ହେଉଛି ପ୍ରତି ଘନମିଟର ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ୨୮୬ ମାଇକ୍ରୋଗ୍ରାମ । ସେଇ ରିପୋର୍ଟରୁ ଆହୁରି ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ, ଭାରତର ଛୋଟ ଛୋଟ ସହରଗୁଡ଼ିକରେ ବି ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ବିପଜ୍ଜନକ ସ୍ଥିତିରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି । ସେଇ ସହରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଗୋଆଲିଅର, ଲକ୍ଷ୍ନୌ ଏବଂ ରାୟପୁର ଆଗରେ ରହିଛନ୍ତି । ଗଲା ଜାନୁଆରୀ ମାସରେ ୟେଲ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ ରିପୋର୍ଟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ୧୭୮ଟି ଦେଶର ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ କଥା ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ସେଥିରେ ସବୁଠାରୁ ଖରାପ ସ୍ଥିତିରେ ଥିବା ପାଞ୍ଚଟି ଦେଶ ଭିତରେ ଭାରତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏଇ ରିପୋର୍ଟକୁ ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ବିରୋଧ କରାଯାଇଥିଲା । ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣରେ ଦିଲ୍ଲୀ ବେଜିଂ ଠାରୁ ଆଗରେ ନାହିଁ । ୟେଲ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଅନୁଶୀଳନକୁ ଭାରତ ସ୍ୱୀକାର କରି ନଥିଲା ।

ବାହୁଡ଼ାଯାତ୍ରା

ପ୍ରଫେସର ଡାକ୍ତର ଦୟାନିଧି ଦାସ
ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ କଲୋନୀ, କଟକ

ବାହୁଡ଼ାଯାତ୍ରା ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନବଦିନବ୍ୟାପୀ ରଥଯାତ୍ରାର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ । ବାହୁଡ଼ା ଅର୍ଥ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ । ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିରରୁ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରକୁ ତିନି ଠାକୁରଙ୍କ ଏହି ଫେରନ୍ତା ଯାତ୍ରା ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀ ତିଥିରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ପୁଷ୍ୟା ନକ୍ଷତ୍ରଯୁକ୍ତ ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଦ୍ୱିତୀୟା ପୁଣ୍ୟ ତିଥିରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥଯାତ୍ରା ମହୋତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରୁ ଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରା ତିନି ରଥରେ ବସି ଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିର ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । ଏହି ଯାତ୍ରା ନବଦିନର ହୋଇଥିଲେ ମଧ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରା ଓ ବାହୁଡ଼ା ଯାତ୍ରା ଦିନକୁ ବାଦଦେଲେ ଅବଶିଷ୍ଟ ସାତ ଦିନ ପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା ମନ୍ଦିରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରର ସମସ୍ତ ବିଧିବିଧାନ ଓ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ଗୁଣ୍ଡିଚାଯାତ୍ରା ଭଳି କରାଯାଇଥାଏ । ସେଦିନ ଭୋରରୁ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଖେଚୁଡ଼ି ଭୋଗ ହୁଏ । ତିନିଠାକୁର ପହଣ୍ଡି ହୁଏ । ପୂର୍ବରୁ ରଥଗୁଡ଼ିକ ଦକ୍ଷିଣମୁଖା ରଖାଯାଇଥାଏ । ପହଣ୍ଡି ବିଜେ ପରେ ଗଜପତି ଆସି ଛେରାପହଁରା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମୁଦିରଥ ଆସି ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିଥାନ୍ତି । ଏହା ପରେ ରଥରୁ ଚାରମାନ ଖୋଲାଯାଏ । ଘୋଡ଼ା ଯୋଚା ଯାଇ ଡାହୁକ ବସେ । ଶେଷକୁ ରଥଟଣା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ପ୍ରଥମେ ବଳଭଦ୍ରଙ୍କ ରଥ ବଡ଼ ଶଙ୍ଖ ଯାଏ ଆସିବା ପରେ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ରଥ ଟଣାଯାଏ । ଏହାପରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଟଣା, ଏହାପରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଟଣା ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ବାଟରେ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପନ୍ତି ଭୋଗର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥାଏ । ବଡ଼ଠାକୁର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ରଥ ସିଂହଦ୍ୱାରରୁ ଅଳ୍ପଦୂରରେ ରହିଥିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ମାଉସୀ ମା ଅର୍ଦ୍ଧାଶନୀ ଦେବୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଆଗରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଅଟକି ରହେ । ସେଠାରେ ମନ୍ଦିରରେ ତିଆରି ଛେନା ।ପୋଡ଼ପିଠା ଭୋଗ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦିଆଯାଏ । ଏହି ସ୍ଥାନ ମାଉସୀ ବେଦୀ ନାମରେ କଥିତ । ମାଉସୀ ମା' ମନ୍ଦିରରୁ ପୋଡ଼ପିଠା ଭୋଗ ଖାଇସାରି ଜଗନ୍ନାଥମନ୍ଦିର ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତି । ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ରଥ ବଡ଼ଦେଉଳ ସିଂହଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ପହଁଚିବା ବେଳକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଗଜପତି ନଅର ସମ୍ମୁଖରେ ରଖାଯାଇଥାଏ । ଏହାପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିମାନରେ ବସି ପଣ୍ଡା ଓ ଦଇତାପତିମାନଙ୍କ କୁଳବଧୂଙ୍କ ଗହଣରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । ସେଠାରେ ପୂଜା, ଆଳତି ଓ ବନ୍ଦାପନା କରାଯାଏ । ଏହି ବନ୍ଦାପନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଗଜପତି ମହାରାଜା ମୁଖ୍ୟଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଠାକରଙ୍କ ପାଖରେ ଦହିପଟ ଭୋଗ ହୁଏ । ଏହି ଭୋଗ ସମୟକୁ ରାଜା ବିଜେ ହୁଅନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିମାନରେ ବସି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ ଚାରିପଟେ ପରିକ୍ରମା କରନ୍ତି । ଏହାପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ବନ୍ଦପନା କରାଯାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଏହି ସାକ୍ଷାତକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଭେଟ କୁହାଯାଏ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଧରମାଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଧରକୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଅର୍ପିତ ହୁଏ । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଦଇତାପତିମାନେ ଆଜ୍ଞାମାଳ ନେବା ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାହୁଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରକୁ ।

ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ରଥ କିଛି ସମୟ ପରେ ସିଂହଦ୍ୱାରଠାରେ ବଳଭଦ୍ର ଓ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ରଥ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚେ । ବାହୁଡ଼ା ଦିନ ଠାକୁରମାନେ ରଥରେ ରହନ୍ତି । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଧୂପଠାରୁ ଶୁଖିଲା ଭୋଗ ହୁଏ । ବାହୁଡ଼ା ପରଦିନ ଏକାଦଶୀ ତିଥିର ମଧ ତିନିଠାକୁର ରଥ ଉପରେ ବିରାଜମାନ ଥା'ନ୍ତି । ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କର ଏକାଦଶୀ ନୀତି, ଅଧରପଣା ଭୋଗ, ରାଜାବେଶ ହୁଏ । ଏହି ବେଶ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁନାରେ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଠାକୁରଙ୍କର ସୁନାବେଶ ବୋଲି ମଧ କୁହାଯାଏ । ଦ୍ୱାଦଶୀ ଦିନ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ରତ୍ନବେଦୀ ନିଆଯାଏ । ଏହା ନୀଳାଦ୍ରୀ ବିଜେ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଧୂପ ସରିବା ପରେ ବିଜେ କାହାଳୀ ବାଜି ପହଣ୍ଡି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଗୁଣ୍ଡିଚା ଯାତ୍ରାର ସମସ୍ତ ବିଧି ଅନୁସାରେ ଏହି ପହଣ୍ଡି କରାଯାଏ । ବଡ଼ଠାକୁର ଓ ସୁଭଦ୍ରା ପହଣ୍ଡି ହୋଇ ସିଂହାସନରେ ବିଜେ କରିବା ପରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପହଣ୍ଡି ହୁଏ । ଜୟବିଜୟ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଭିମାନରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ରଖନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ମନ୍ଦିର ଭିତର ପଟେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପକ୍ଷରୁ ସେବକ ଦଇତାପତିମାନଙ୍କ ପତ୍ନୀ ବା ଦେବଦାସମାନେ ଏବଂ ବାହରାପଟେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଦଇତାପତିମାନେ ରହି ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ନାନା ବଚନିକା ଓ ପଦ୍ୟାବୃତ୍ତି କରନ୍ତି । ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ନାରାୟଣ କଳି କୁହାଯାଏ । ଜଗନ୍ନାଥ ବହୁତ ବୁଝାଇବା ପରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କ ଅଭିମାନ ଭାଙ୍ଗେ ଏବଂ କଳି ତୁଟେ । ଏହାପରେ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ସିଂହାସନରେ ବିଜେ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଏ । ଏଥିସହିତ ରଥଯାତ୍ରାର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟେ ।

ମାଆ ରମା ଦେବୀ

ଡ଼ଃ.ଅରୁନ୍ଧତୀ ଦେବୀ

ସେ ସର୍ବଦା କହୁଥିଲେ ନାରୀକୁ ପରିବାର ସେବା ସହ ସମାଜସେବା ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ ବହନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ଉଭୟ କାମ ସୁଚାରୁରୂପେ ତୁଲାଇବାର କଳା ଆୟତ୍ତ କରିବା ହିଁ ନାରୀର ସାଧନା ଯାହା କହୁଥିଲେ, ତାହାକୁ କରି ଦେଖାଇଥିଲେ ସୋ ସେ ଶତାବ୍ଦୀର ଶକ୍ତି ସ୍ୱରୂପିଣୀ ମାଆ ରମାଦେବୀ। ଏକ ସଂଭ୍ରାନ୍ତ ଧନିକ ପରିବାରରେ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲା। ନିଜକୁ ଭଲ ଭାବେ ଚିହ୍ନିବା ପୂର୍ବରୁ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବୟସରେ ବିବାହ ହୋଇଯାଇଥିଲା। ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ସହ। ସେହି କଞ୍ଚା ବୟସରେ ପରିବାର ସମ୍ଭାଳିଥିଲେ ସୋ ଭବିଷ୍ୟତରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱ ନିଖୁଣ ରୂପେ ତୁଲାଇବାର କଳା ଓ ଶକ୍ତି ଏଥିରୁ ହିଁ ସେ ପାଇଥିଲେ। କୌଣସି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନ ପଢ଼ି ମଧ ଘରୋଇ ଭାବେ ଓଡ଼ିଆ, ବଙ୍ଗଳା, ସଂସ୍କୃତ, ଇଂରେଜୀ ଆଦି ଭାଷା ଶିକ୍ଷା କରିଥିଲେ। ପତି ସରକାରୀ ଚାକିରିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେବା ସହ ରମାଦେବୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଥିଲା। ୧୯୨୨ରେ କଟକରେ ଏକ ସଭାରେ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ସହ ସାକ୍ଷାତ, ତାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା। ଅଳକାଶ୍ରମରେ ସେ ଛାତ୍ର ଓ କର୍ମୀ ମାନଙ୍କୁ ଖଣ୍ଟି ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ହେବା ପାଇଁ ତାଲିମ ଦେଇ ମାଆ ରୂପେ ପରିଚିତ ହୋଇଥିଲେ। ଆଶ୍ରମର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ସେ ତଦାରଖ କରୁଥିଲେ। ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତ ପରିଚାଳିକା। ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ଶହ ଶହ ମହିଳା, ନିଜ ନିଜର ଅଲୋଡ଼ା ଜୀବନକୁ ମହତ୍ କାମରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲେ। ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଘର କୋଣରୁ ବାହାର କରି ନବ-ଜୀବନ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ରାମଦେବୀ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ତୁଲାଇଥିଲେ। ବରୀର ସେବାଘର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କନ୍ୟାଶ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ। ପ୍ରାକ୍-ସ୍ୱାଧୀନତା କାଳର ସମସ୍ତ ମୁଖ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ବିନୋବାଙ୍କ ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ସଂପୃକ୍ତି ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟନା। ପତିଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ସେ ତପସ୍ୱିନୀ ପରି ଜୀବନ ବିତାଇଥିଲେ। ୧୯୮୫ ଜୁଲାଇ ୨୨ ତାରିଖରେ ଏହି ମହାନ ନାରୀ ନେତ୍ରୀଙ୍କ ପରଲୋକ ହୋଇଥିଲା ।

**ଶୋଭନୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ,
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ମୋ: ୯୪୩୭୧୨୪୫୭୨**

ପିତାମାତାଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବତା ବା ଏମ୍ପ୍ଟି ନେଷ୍ଟ ସିଣ୍ଡ୍ରୋମ୍

ଡାକ୍ତର ସମ୍ରାଟ କର
ମାନସିକ ରୋଗ ବିଭାଗ,
ପୁରୀଘାଟ ରୋଡ଼, କଟକ

ମୁଁ ପିଲାବେଳୁ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିବାବେଳେ ମୋ ସାଙ୍ଗ ସରୋଜ ସହ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ଥିଲା। ମୁଁ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଜଣେ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଓ ଜେଜ ତଥା ବାପାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଥିଲା ଜଣେ ଡାକ୍ତରୀ ହେବାପାଇଁ ବୋଲି ଡାକ୍ତରୀ ପାଠ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ସାଙ୍ଗ ସରୋଜ ବ୍ୟବସାୟ ବୃତ୍ତିକୁ ଆପଣାଇଲା। ତେବେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେ ଭାରତ ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ସରୋଜଙ୍କ ବାପା ରଘୁନାଥ ମଉସା ଓ ମାଉସୀ ଦୁଇଜଣ ଏକଲା ହୋଇପଡ଼ିଲେ। ନିଃସଙ୍ଗତା ଜୀବନ ଭିତରେ ସେମାନେ ସମୟ କାଢ଼ି ଯେତେ ମଠମନ୍ଦିର ଓ ପାର୍କ ବା ବନ୍ଧୁଘର ବୁଲିଲେ ବ ନିଜ ପୁଅଟିକୁ କିନ୍ତୁ ଝୁରି ହେଲେ। ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏହି ଦଶହରା ବେଳେ ବିଦେଶରୁ ସରୋଜ ଆସି ତା'ବାପା ମାଆଙ୍କ ପାଖରେ କିଛି ଦିନ ରହେ ତଥାପି ରଘୁନାଥ ମଉସା ଅନେକ ସମୟ ମୋ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ଦୁଃଖକୁ ବଖାଣନ୍ତି। ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାସୁଝା କରେ ସରୋଜ ସହ ଅନେକ ସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ତାଙ୍କ ଘରେ ଯାହାସବୁ ବିତାଇଥାଏ ତାଙ୍କୁ ଗପି କିଛିଟା ହାଲ୍କା କଲେ ବି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ ପ୍ରକୃତରେ ମଉସା ମାଉସୀ କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ନିଜକୁ ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରିନଥାନ୍ତି। ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଶେଷକରି ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ହେଉ ବା ବିବାହ ପରେ ଘର ବାହାରର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ବାପା ମାଆମାନେ ଯେଉଁ ଏକାକିତ୍ୱପଣ ବା ନିଃସଙ୍ଗତା ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ଏହା ମାନସିକ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ କୁହାଯାଏ ଏମ୍ପ୍ଟି ନେଷ୍ଟ ସିଣ୍ଡ୍ରୋମ୍। ତେବେ ଏକ ଅଧ୍ୟୟନର ସୂତ୍ରରୁ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ ପୁରୁଷ ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ମହିଳାମାନେ ଅଧିକ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାନ୍ତି।

ସାଧାରଣତଃ ନିଜ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବାପା ମାଆମାନେ ଜୀବନ ଦେଇ ଭଲ ପାଇଥାନ୍ତି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ। ନିଜ ସୃଷ୍ଟିଟିକୁ କେହି କେବେ କ'ଣ କିଛି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଛାଡ଼ି ରହିପାରିବ? ଏହା ତ ନିଶ୍ଚିତ କଥା। ଯେଉଁ ଘରେ ପିଲାଟିର କନ୍ଦାକଟା, ଧାଁ ଧଉଡ଼, ନୂଆ ପାଦ ପକାଇବାର ଅନୁଭବ, ଘର ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ସୁଖଦୁଃଖ ବାଣ୍ଟିବାର ଯେଉଁ ନୈସର୍ଗିକ ଅନୁଭବ ଦୟାନିଧି ମଉସା କ'ଣ ଏ ଦୁନିଆରେ କେହି ବାପାମାଆ ବି ନିଜ ପିଲାଙ୍କର ଏପରି ସ୍ମରଣୀୟ ଜିନିଷକୁ କେବେ ବି ଭୁଲି ପାରିବେନାହିଁ। ପିଲାମାନେ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲା ପରେ ପାଖରେ ଥିଲାବେଳେ ଯେତେ ଗାଳି ମନ୍ଦ ସବୁକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ ଅତ୍ୟଧିକ କଷ୍ଟ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ବାପାମା ମାନେ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି। ପିଲାମାନଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି କେତେକ ବାପାମା ଏପରି ଦୁଃଖିତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ନିଜ ଚାକିରୀ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଇଛା ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତିନାହିଁ କୌଣସି ମନୋରଞ୍ଜନ, ବନ୍ଧୁପରିଜନଙ୍କ ସହ ଗପସପ ସେମାନଙ୍କୁ ପିଲାମାନଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଭୁଲାଇବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇନଥାଏ। ମାନସିକ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କଲାବେଳେ ଏହି ଦିଗଟି ମୁଁ ଚିହ୍ନଟ କରି ପ୍ରାଥମିକ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ କରିବାପାଇଁ ଆଶ୍ୱାସନା ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଏ। ତେବେ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପିତାମାତା ମାନେ ମାତ୍ରାଧିକ ଭାବେ ଅବସାଦର ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି ସେ ସ୍ଥାନରେ ଚିକିତ୍ସାର ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିଥାଏ। ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ମାନସିକ ରୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେବା ନିହାତି ଜରୁରୀ। ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରଥମ ମାର୍ଗ ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କୁ କାଉନ୍ସେଲିଂ କରିବା ପରେ କିଛି ଔଷଧ ଦେବା ସହ କିଛି ଥେରାପି ଦିଆଯାଏ। ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ବାପାମାଆଙ୍କ ମାନସିକ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟତାକୁ କେହି ସମାଲୋଚନା କରୁନାହିଁ ମୋ କହିବା କଥା ହେଉଛି ଭଙ୍ଗାଗଢ଼ା ଏ ଦୁନିଆ ଭିତରେ ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ବାହାରକୁ ଯିବେ ସେମାନଙ୍କର ପାଠପଢ଼ା ହେଉ ବା ଚାକିରୀ କ୍ଷେତ୍ର, ସଂସାର କଲାପରେ ଦୁଇଜଣ କର୍ମଜୀବୀ ହୋଇଥିଲେ ତାହାଲେ ତ ସେମାନେ ଘର ଛାଡ଼ିବା ପାଇଁ ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି। ତେବେ ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ବା ଏମ୍ପ୍ଟି ନେଷ୍ଟ ସିଣ୍ଡ୍ରୋମର ଶିକାର ହେଉଥିବା ବାପାମାଆମାନେ ପିଲାମାନଙ୍କର ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଭାବି ଭାବି ସମୟ ଓ ଶକ୍ତିର ଅପଚୟ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସେହି ସମୟକୁ ବିଭିନ୍ନ ମହତ୍, ସୃଜନଶୀଳ, ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବା ଜ୍ଞାନ ଗର୍ଭକ କାମରେ ଲଗାଇଲେ ଖୁବ୍ ଭଲ ହେବ। ଓଡ଼ିଆରେ ଏକ କଥା ଅଛି 'ଲୁଣ ଖାଏ ହାଣ୍ଡି, ଚିନ୍ତା ଖାଏ ଗଣ୍ଡି'। ତେଣୁ ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକାକିତ୍ୱକୁ ଦୁଃଖଦ ଅନୁଭବ କରି ନିଜେ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହେବା ସହ ନିଜ ଶରୀରକୁ ମଧ ଆପଣ କଷ୍ଟ ଦେଉଛନ୍ତି ଏହା ଭୁଲନ୍ତୁ ନାହିଁ। ପିଲାମାନେ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲେ ମଧ ଆଜିର ସମୟରେ ଫେସ୍‌ବୁକ୍, ହ୍ୱାଟସପ୍, ଭିଡ଼ିଓ କଲିଂ ଓ ମୋବାଇଲ ଚାଟିଂ ପରି କେତେ କ'ଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଗେଇ ଗଲାଣି। କହିବାକୁଗଲେ ପିଲାମାନେ ଆପଣଙ୍କ ହାତ ପାଖରେ ହିଁ ରହିଛନ୍ତି କହିଲେ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ ବରଂ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହିପରି ବାଟରେ ନିୟମିତ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖନ୍ତୁ। ଗୋଟିଏ ଭଲ ନିତିଦିନିଆ ଜୀବନର ରୁଟିନ୍‌ଟିଏ ତିଆରି କରନ୍ତୁ। ଯେପରି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ସମୟରେ ଶଯ୍ୟା ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ, ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ପ୍ରାଣାୟମ ବା ଯୋଗ ବା ପ୍ରାତଃ ଭ୍ରମଣ କରନ୍ତୁ, ଠାକୁର ପୂଜା କରନ୍ତୁ, ଘର ପାଖରେ ସ୍ଥାନ ଥିଲେ ବଗିଚାରେ କିଛି ବୃକ୍ଷଲତା ଲଗାନ୍ତୁ, ବନ୍ଧୁବର୍ଗ ବା ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନଙ୍କ ସହ ଭଲ ସମ୍ପର୍କ ବଢ଼ାଇ ସମୟ ବିତାଇ ଦିଅନ୍ତୁ। ନିଜର କୌଣସି ସୃଜନଶୀଳତା ଥିଲେ ସେ ପ୍ରତିଭାକୁ ଆଗକୁ ଆଣନ୍ତୁ। ସେଥିପାଇଁ କିଛି ସମୟ ଦିଅନ୍ତୁ। ନିଜକୁ କିପରି ସର୍ବଦା ବ୍ୟସ୍ତ ରଖିବେ ତାହା ପାଇଁ ଏକ ଗାଇଡ଼ ତିଆରି କରନ୍ତୁ। ପିଲାମାନେ ଯେଉଁଠି ରହୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନିୟମିତ ଭାବରେ କିଛି ସମୟ ଯାଇ କିଛି ସମୟ କାଟନ୍ତୁ। ଆପଣ ମନେରଖନ୍ତୁ ପିଲାଟିର ଉତ୍ତମ ଭବିଷ୍ୟତ ଓ ଏକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣିମ ଆଗାମୀ ଜୀବନ ପାଇଁ ପିଲାଟି ବାହାରେ ପାଠପଢ଼ା ବା କାମଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଛନ୍ତି। ଏ କଥାକୁ ଆପଣମାନେ କେବେ ଭୁଲନ୍ତୁ ନାହିଁ ଆପଣଙ୍କର ଉଚିତ ଓ ସଠିକ୍ ସଂସ୍କାର ସେମାନଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଭାବରେ ଭଲ ରାସ୍ତାରେ ଗଢ଼ାଇ ନେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତୁ। ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଉତ୍ତମ ସମ୍ପର୍କ ରଖି ସେମାନଙ୍କ ପରିବାରର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ବୋଲି ନିଜେ ଅନୁଭବ କରି ନିଜ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କୁ ବି ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ। ଦେଖିବେ ଆପଣଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ନିଃସଙ୍ଗତା କୁଆଡ଼େ ଦୂରେଇ ଯିବା ହଁ, ଗୋଟିଏ କଥା ମନେରଖନ୍ତୁ ମାନସିକ ରୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ବିନା ପରାମର୍ଶରେ ମାନସିକ ଅବସାଦ ପାଇ ବା ଉତ୍ତମ ନିଦ୍ରା ପାଇଁ କିମ୍ବା ଟେନ୍‌ସନ ପାଇଁ ମନେ ମନେ କୌଣସି ପେନ୍‌କିଲର ବା ନିଦ୍ରା ବଟିକା ଖାଆନ୍ତୁ ନାହିଁ ଏହା ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଘାତକ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରେ। ପିଲାମାନଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗତାକୁ ଅନୁଭବ ନକରି ବରଂ ଅନୁଭବ କରନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଟି ସ୍ମରଣୀୟ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଯେପରି ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ରହିଛି। ସତେଯେପରି ଆପଣଙ୍କ ପିଲାମାନେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ଅଛନ୍ତି କେହି କୁଆଡ଼ୁକୁ ବି ଯାଇନାହାଁନ୍ତି। ଭଗବତ ଶକ୍ତି, ଦୈବ ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ଓ ଭଲପାଇବାର ଅନାବିଳ ଜିନିଷ ଆପଣଙ୍କ ନିଃସଙ୍ଗତା ଜୀବନ ପାଇଁ ଅମୂଲ୍ୟ ମହୌଷଧି।

ଅସମ୍ଭବ ବିଭାବନା

ସତ୍ୟନାରାୟଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଉତ୍ତମ ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିବେଶୀ ଦ୍ୱାରା ବହୁ ମାନସିକ କ୍ଲେଶକୁ ଭୁଲି ହୋଇଯାଏ । ପରସ୍ପରର ସୁଖ-ଦୁଃଖରେ ଯଦି କିଏ ବେଶି ଭାଗିଦାର ହୁଏ, ସିଏ ହେଲେ ପ୍ରତିବେଶୀ । ଏକ କାନ୍ଥ ଉପରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ଦୁଇ ପଡୋଶୀଙ୍କର ଘର ପାଇଁ ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠତା ଓ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳତା ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା । ସେହି ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନାବିଳ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ବଦଳରେ ଯଦି ପ୍ରତାରଣାର ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି ହେବ, ତାହା ଉଭୟଙ୍କ ନିରାମୟତା ପ୍ରତି ଏକ ଶକ୍ତ ଆଘାତ ଏବଂ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାର କାରଣ ହେବ । ପ୍ରତିବେଶୀର ହିଂସାକୁ ନଳି ଗଣ୍ଡିର ଘା' ସହିତ ତୁଳନା କରି ଢ଼ଗ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଏହି ପାରସ୍ପରିକ ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ବଜାୟ ରହିବା ପାଇଁ ଉଭୟଙ୍କ ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ଥିବା ଆଚରଣ ବିଧି ସେମିତି ଉଦାରପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା କଥା । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଯଦି ଜଣେ ସବୁବେଳେ ଅନ୍ୟ ଜଣଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରତିହିଂସା ମନୋଭାବ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିବ ତେବେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଏହାକୁ କେତେ ସହ୍ୟ କରିବ ? ଆଉ ଏକଥା ମଧ ସତ ଯେ, ପ୍ରତିବେଶୀଙ୍କ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ମାମଲା ତୁଟାଇ ଉଭୟଙ୍କ ଭିତରେ ପୁନଃ ସ୍ନେହ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ କୌଣସି ମଧ୍ୟସ୍ଥର ପରାମର୍ଶ ଅଥବା ବିଚାରାଳୟର ରାୟ ମଧ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ । ମଧ୍ୟସ୍ଥିଙ୍କ ଉପଦେଶ ହେଉ ବା ବିଚାରାଳୟର ରାୟ ହେଉ, ଏହାର ପାଳନକର୍ତ୍ତା ଯେହେତୁ ଉଭୟ ସମ୍ପୃକ୍ତ ପ୍ରତିବେଶୀ ତେଣୁ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଭୟଙ୍କ ଫାଟି ଯାଇଥିବା ମନ ପୁଣି ଯୋଡି ହେବ ନାହିଁ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉଭୟେ ଅଶାନ୍ତିର ଅଗ୍ନି ଭିତରେ ପୋଡି ପୋଡି ଯାଉଥିବେ ଜଣେ ତା' ଭିତରୁ ନିଃଶେଷ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ଜାତିସଂଘ ସମେତ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସମୁଦାୟ କାଶ୍ମୀର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଦୁଇ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ଉଭୟଙ୍କ ଆପୋଷ ଆଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ଫଇସଲା କରିବାକୁ ବାରମ୍ବାର ଉପଦେଶ ଦେଉଥିଲେ ମଧ ଆମ ପ୍ରତିବେଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନାହିଁ । ତା'ର ଆଚରଣବିଧିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି କି ସତେ ଯେମିତି ପାକିସ୍ତାନ ସମସ୍ତ ବିନିମୟରେ କାଶ୍ମୀର ଚାହୁଁଛି । ଭାରତ ଯଦି ସମସ୍ତ ବିନିମୟରେ ଲାହୋର ଚାହିଁବ ଏହାକୁ ପାକିସ୍ତାନ ସହ୍ୟ କରିବ କି ? ଏହାର ଯେମିତି ସ୍ପଷ୍ଟ ଉତ୍ତରଟିଏ ''ନାହିଁ'' ହେବ, ଠିକ୍ ସେମିତି କାଶ୍ମୀର ଛାଡିବା ଭାରତ ପକ୍ଷେ ଏକ ଜୀବନ୍ତ ନାସ୍ତିବାଣୀ ହିଁ ହେବ । କାରଣ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ । ଲାହୋର ଯେମିତି ପାକିସ୍ତାନର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ, କାଶ୍ମୀର ମଧ ଠିକ୍ ସେମିତି ଭାରତର । କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରୁ ଏହା ଭାରତର ଥିଲା, ଏବେ ଅଛି, ଆଉ ସବୁବେଳେ ଅତୀତର ଓ ବର୍ତ୍ତମାନର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଉପରେ ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ।

ପୌରାଣିକ ଯୁଗରୁ କାଶ୍ମୀର ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତର । ମହାମୁନି କାଶ୍ୟପ ମାତା ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ଚିର ଜଳପ୍ଲାବିତ କାଶ୍ମୀର ଉପତ୍ୟକାର ଭୌଗୋଳିକ ପରିବେଶକୁ ମାନବ ବସତି ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ କରିବା ପାଇଁ ସେଠାକାର ପାର୍ବତ୍ୟାଞ୍ଚଳର ଅଧିବାସୀଙ୍କ ସହଯୋଗିତାରେ ପାର୍ବତ୍ୟାଞ୍ଚଳର ବିଭିନ୍ନ ନଦୀ ସ୍ରୋତ ସହିତ ସେଠାର ଜଳ ନିଷ୍କାସନ ରାସ୍ତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ବସତି ସ୍ଥାପନ ଉପଯୋଗୀ କରିଥିଲେ । ମହାଭାରତ ଯୁଗରେ ଏଠାର ରାଜା ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂହଙ୍କ ସହିତ ତତ୍କାଳୀନ କଳିଙ୍ଗ ରାଜା ଶ୍ରୁତାୟୁଧଙ୍କ ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ଥିଲା । କଳିଙ୍ଗ ବିଜୟ (ଖ୍ରୀ.ପୂ. ୨୬୧) ପରେ ଅଶୋକ ତାଙ୍କର ଜଳୌକ ନାମକ ଜନୈକ ପୁତ୍ରକୁ ନେଇ କାଶ୍ମୀରର ରାଜ ସିଂହାସନରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ସେ ସମୟରେ କଳିଙ୍ଗର କିଛି ବୌଦ୍ଧ ଭିକ୍ଷୁଙ୍କୁ ମଧ କାଶ୍ମୀରରେ ନେଇ ଅବସ୍ଥାପିତ କରିଥିଲେ । ଏବେ ମଧ କାଶ୍ମୀର ବହୁ ଅଧିବାସୀ ଓଡିଶାକୁ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ଭାବେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ନିଜେ ଅଶୋକ ଶ୍ରୀନଗର ଜନବସତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଥିଲେ । କଲ୍‌ହଣଙ୍କର ''ରାଜତରଙ୍ଗିଣୀ'' ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରନ୍ଥ, ଯେଉଁଥିରେ କେବଳ କାଶ୍ମୀର ରାଜବଂଶର ଏକ କ୍ରମିକ ଧାରା ବିବରଣୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଇତିହାସର ସୃଷ୍ଟି ପୂର୍ବରୁ କାଶ୍ମୀରରେ ଆର୍ଯ୍ୟଜାତି ଓ ବୈଦିକ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଥିଲା, ଏହା ସନ୍ଦେହାତୀତ । ୫୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଅପ୍ରେଲ ପଚିଶ ତାରିଖ ଦିନ ଆରବର ମକ୍କା ସହରରେ ମହମ୍ମଦ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରିଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ଆରବରେ ପ୍ରଚଳିତ କୁଶିକ୍ଷା କବଳିତ ଧର୍ମ ସଙ୍କଟକୁ ଦୂର କରି ମାନବିକତାର ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପୁନଃସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଇସ୍‌ଲାମ ନାମକ ଏକ ନୂତନ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କଲେ । ମହମ୍ମଦଙ୍କ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଧର୍ମ ଏକ ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ ଆଧାରିତ ପବିତ୍ର ଧର୍ମ । ଏଥିରେ ହିଂସା, ପ୍ରତିହିଂସାର ଆଦୌ ସଙ୍କେତ କିମ୍ବା ସଂସ୍ଥାପନର ଅବକାଶ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ କିଛି ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ସମ୍ରାଟ ଓ କ୍ଷମତାପତିମାନେ ଏହି ଧର୍ମକୁ ଆୟୁଧ କରି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ କବଳିତ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେ, କିଛିଟା ସଫଳ ମଧ ହେଲେ ଏବଂ ଅଦ୍ୟାବଧି ସେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଅବ୍ୟାହତ ଅଛି । ପାକିସ୍ତାନର କାଶ୍ମୀର ଦାବି ମଧ ସେ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ । କିନ୍ତୁ ତଫାତ୍ ଏତିକି ଯେ, ପାକିସ୍ତାନର କାଶ୍ମୀର ଦାବି ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱର ଅନ୍ୟ ଇସଲାମୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିବାରୁ ଏହାକୁ ଏକ ଧର୍ମାଧାରିତ ରାଜ୍ୟ ଜୟ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ସେମିତି ଦେଖିଲେ ଅଧୁନା ଭାରତ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମୁସଲିମ୍ ବହୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ର । ଏହି ଉକ୍ତି ଓ ପରିସ୍ଥିତିକି ହୃଦୟଙ୍ଗମ ନ କରି ପାକିସ୍ତାନ ସେଠାକାର କିଛି କ୍ଷମତାବିଳାସୀ କଠୋରପନ୍ଥୀଙ୍କ ଅଙ୍ଗୁଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି, ଯାହାକୁ ସମୟର ଏକ ଅଭିଶାପ ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇପାରେ । ପାକିସ୍ତାନର ଏଭଳି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଅଶୀ ଦଶକ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ସେଠାରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦେଶ ବିଭାଜନ ହୋଇସାରିଛି ଏବଂ ପୁଣି ବେଲୁଚିସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଏକ ବିଭାଜନର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ସେ ଦେଶ ପହଞ୍ଚି ସାରିଛି । ହିଂସା ପ୍ରଣୋଦିତ ରାଜ୍ୟ ଜୟ କିଛି ଯୁଦ୍ଧ ଉନ୍ମାଦିତ ଆସୁରିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାମୟିକ ଆତ୍ମତୃପ୍ତିର ଉପାଦାନ ହେଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ମାନବବାଦର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆଧାରରେ ତାହା ଆଦୌ ଗ୍ରହଣୀୟ କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟ ବିବେଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ଚିରନ୍ତନ ସତ୍ୟକୁ ଅବମାନନା କରି ସେ ଦେଶ ଏବେ ନିତି ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ବନ୍ଧୁକ ମୁନରେ କଠୋର ପରାଭବର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛି ଏବଂ ତା'ର ପ୍ରତିବେଶୀମାନଙ୍କୁ ମଧ ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି । କଠୋରପନ୍ଥୀ ନେତା ମୁଶାରଫଙ୍କ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବେ ଯେତେବେଳେ ନୱାଜ ସରିଫ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲେ, ସେତେବେଳେ ଏହି ଉପମହାଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଆଶା ଉଜ୍ଜିବୀତ ହେଲା । ବିଶ୍ୱ ଆଶା କରୁଥିଲା ଯେ, ଅନ୍ତତଃ ନୱାଜ ସରିଫଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦର ଏକ୍ତୁଡିଶାଳାରୁ ପୁଣି ଶାନ୍ତି-ମୈତ୍ରୀରେ ମାନବବାଦ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିବ । ସେଥିପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଥିଲେ ନୱାଜ ସରିଫ ଏକ ବିଶ୍ୱବନ୍ଦ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତେ । କାରଣ ପାକିସ୍ତାନ ମାଟିରୁ ଜନ୍ମିତ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦରେ ଏବେ ଊଣା ଅଧିକେ ସବୁ ଦେଶ କବଳିତ ଓ ଉତ୍ପୀଡିତ । ତେଣୁ କାଶ୍ମୀର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଛାଡି ଯଦି ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀ ବିଲୋପ ପାଇଁ ସରିଫ ମହୋଦୟ ଆନ୍ତରିକତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କ ନିଜର ନିରାପତ୍ତାର ଦାୟିତ୍ୱ ସହିତ ସେ ଦେଶରୁ ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ ବିଲୋପ ପାଇଁ ଆମେରିକା, ଋଷ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜାପାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରତିବେଶୀ ଭାରତ, ଚୀନ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତେ ସହଯୋଗ କରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ ଏକ ଯୁଗପୁରୁଷ ଭାବେ ସରିଫ ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରିପାରିଥାନ୍ତେ । ଅପର ପକ୍ଷେ ଭାରତ ହାତରୁ କାଶ୍ମୀର ଛଡାଇ ନେବାର ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱର କୌଣସି ଦେଶ ଯେ ସମର୍ଥନ କରୁନାହାନ୍ତି ଏବଂ କରିବେ ନାହିଁ, ଏ ସତ୍ୟତାକୁ ସରିଫ ମହୋଦୟ ଡେରିରେ ହେଲେ ମଧ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବା ଉଚିତ । ସିଏ ଯେଉଁ ଚୀନର ସହାୟତା ପାଇଁ ଏତେ ଆଶାବାଦୀ ଥିଲେ, ଶେଷକୁ ତାହା ମଧ ବ୍ୟର୍ଥତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ହେଲା । ପାକିସ୍ତାନ ତା'ର କୁଟନୈତିକ ବିଫଳତାର ବାସ୍ତବ କାରଣ ପ୍ରତି ଆତ୍ମସମୀକ୍ଷା ନକରି ଯେଉଁ ଭୁଲ କରୁଛି ତା'ର ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ପରାଭବ ତାକୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିବ ଏବଂ ପଡୁଛି ମଧ । ଏ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମେ କାଶ୍ମୀର ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆଉ କିଛି ସତ୍ୟାଧାରିତ ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଚିତ ମନେକରୁ । ପ୍ରାୟ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ କାଶ୍ମୀରରେ ପ୍ରଥମ କରି ମୁସଲମାନ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଘଟିଲା । ତଥାପି ଏଠାରୁ ରାଜୁତି ବୈଜୁଲ ଖାଁ ବେଦୀନଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆକବରଙ୍କ ଯାଏଁ ଏଠାରେ ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ନୀତି ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ଥିଲା । ଆଉରେଙ୍ଗଜେବଙ୍କ ରାଜତ୍ୱରେ ସେହି ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା କାଶ୍ମୀରରେ ବ୍ୟାହତ ହେଲା । ଠିକ୍ ଯେମିତି ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡିକରେ ବ୍ୟାହତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ କାଶ୍ମୀରର ରାଜନୈତିକ ଉତ୍ଥାନ ପତନ ଭିତରେ ଏଠାରୁ କେବେ ମଧ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱର ଅବସାନ ଘଟି ନାହିଁ, ବରଂ ୧୮୧୯ରେ ପଞ୍ଜାବର ରାଜା ରଣଜିତ ସିଂଙ୍କ କାଶ୍ମୀର ବିଜୟ ପରେ ଏଠାରେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା କ୍ରମାଗତ ଅତ୍ୟାଚାର ଅନେକାଂଶରେ ପ୍ରଶମିତ ହୋଇପାରିଥିଲା । କାଶ୍ମୀର ଭାରତରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଆଦୌ ନଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭାରତ ଛାଡି ଗଲାବେଳେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଦେଶ ବିଭାଜନ ସହ କାଶ୍ମୀରକୁ ଭାରତରୁ ପୃଥକୀକରଣ ଭଳି ଏକ ଅସମ୍ଭବର ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କଲା, ଯେଉଁଥିରେ ଜିନ୍ନାଙ୍କ ସମେତ କିଛି ଅବିଭକ୍ତ ଦେଶର ରାଜନେତାଙ୍କ ଅଦୂରଦୃଷ୍ଟିକୁ ଦାୟୀ କରାଯାଇପାରେ । ଦେଶ ବିଭାଜନ ସମୟରୁ ଅଦ୍ୟାବଧି ୧୯୪୭, ୧୯୬୫, ୧୯୭୮ ଏବଂ ୧୯୯୯ର କାରଗିଲ୍ ଯୁଦ୍ଧ ଭଳି ଚାରି ଚାରିଟି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଛାଡିଦେଲେ ଅହରହ ଗୁପ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ଉଭୟ ଭାରତ ଓ ପାକିସ୍ତାନ ମଧ୍ୟରେ ଚାଲିଛି କେବଳ କାଶ୍ମୀରକୁ ଆଧାର କରି, ଏଥିରେ ଉଭୟ ଦେଶର ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ହୋଇଚାଲିଛି ମଧ । ୧୯୪୭ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୨୬ ତାରିଖରେ କାଶ୍ମୀରର ତାତ୍କାଳୀନ ରାଜା ହରି ସିଂ କାଶ୍ମୀରର ଭାରତ ସହ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମିଶ୍ରଣ ଚୁକ୍ତିରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଥିବାରୁ କାଶ୍ମୀରକୁ ନେଇ ଆଉ ବିବାଦ ବା ଅଧିକା ଯୁକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ହରି ସିଂଙ୍କ ଚୁକ୍ତି ପୂର୍ବରୁ ମଧ କାଶ୍ମୀର ଭାରତର ଥିଲା ଏବଂ ପାକିସ୍ତାନ ମଧ ଭାରତର ଥିଲା ।